

De kunstenaar: van sjamaan tot transhumanist

Over de impact van beelden / tekens op de ontwikkeling van de hedendaagse mens en op zijn perceptie van de realiteit.

Inleiding:

1975-1976:

Als afgestudeerde jong volwassene maak ik op geregelde tijden tekeningen die als vanzelf uit mijn onderbewuste komen, en die, als ik ze later bekijk verdrongen herinneringen en onverwerkte omstandigheden blijken te zijn. Ik heb dan een abonnement op de New Scientist, ik lees De Sade en Wittgenstein, zoals iedereen op dat moment.

De invloed van gesprekken met vrienden zoals Marc Verreckt en Luc Steels maakt dat ik ideeën over linguïstiek en kennisrepresentatie in mijn beeldtaal opneem, en termen uit hun specialisatie als titels begin te gebruiken. Door gezamenlijke projecten en de avant-garde omgeving waarin we muziek, theater, film en installatie- en performance kunst maken, ontwikkel ik een wetenschappelijke blik op mezelf als identiteit, als kunstenaar. Ook op mijn praktijk en de dingen die ik voortbreng.

in 1976 vroeg Luc Steels me zijn doctoraatsthesis door middel van een aantal tekeningen uit te beelden om er dan samen op muziek van zijn ensemble Mishalle-Geladi-Steels een computeranimatie van te maken. De titel van zijn doctoraat is: "Computer Simulation of Parser".

In 2016 en 2017 maak ik in Duitsland voor Museum Abteiberg in Mönchengladbach en Kunstmuseum Hannover overzichtstentoonstellingen die de structuur en dynamieken van een kunstenaarsleven in 12 hoofdstukken voorstellen. Er werd me gevraagd om aan de hand van een keuze uit de werken die ik de laatste 40 jaren maakte, de overgang van analoge naar digitale kunst te tonen. Ik sprak vroeger namelijk met Susanne Titz, directeur van Abteiberg, over de overeenkomst die ik zie tussen onze tijd met zijn digitale revolutie en begin 1300, de hoogtijd van het mystieke. Dit resulteert in een tentoonstelling over een persoon die opgroeide en gevormd werd in een tijd waarin collage en montage de meest invloedrijke distorties werden. Door als jonge kunstenaar in contact te komen met de nieuwste ontwikkelingen in het domein van de kennisrepresentatie en de mogelijkheid te krijgen in het AI-lab aan de VUB met computers te tekenen, heb ik in alle vrijheid een heel eigen weg afgelegd als kunstenaar, los van de kunstgeschiedenis.

De synthese van mijn overzicht was:

Tegenover de arbitrariteit, die aan de oorsprong ligt van elke gesproken taal, plaats ik het onuitspreekbare, de mystiek. Van afkeer tot extase, dat is waar het mystieke over gaat. In de Middeleeuwen heette dat Urewut, de allesverslindende lust voor het leven en de liefde. Het streven is eenmaking, niet afgezonderd blijven van de rest. Ego noch grenzen. Het geschapene wordt één met zijn schepper. Ik noem dat de analoog. Het analoge versus arbitrariteit. Het analoge betekent ritueel, het kwade, mysterie, verlangen, begeerte, lust, terwijl het digitale controle is, technologie, sublimatie, afhankelijkheid, zuiverheid, transparantie. Het analoge plus het digitale is dat wat in onze tijd perspectief biedt.

foto hannover

*Tekst en beeld, concept en icoon, daartussen heb ik nooit willen kiezen. De eerste werken die ik als dusdanig maakte waren teksten. Het zijn beide technologieën (zie vb Steels en **foto = basic**) die regelende principes zijn. Een overzicht van mijn werk in een museum en onderhanden genomen door een curator voor een groter publiek kan beide niet verwerken. **(foto Muhka)**. Klassiek gesproken worden die principes apart behandeld.*

1.

De Eerste Wereldoorlog bracht een cultureel schisma aan in het Westen. Collage, een situatie van verwringing en ruw tegenover elkaar zetten, versmolt het idioom van de geschreven taal met dat van

visuele kunst tot wat eerst avant-garde werd genoemd, later modernisme, dan moderne kunst en daarna hedendaagse kunst. In die jaren 20 werden in Rusland films gemaakt die de technische, esthetische en ideologische impact van dit nieuwe medium tot het wetenschappelijke uitdiepten en uitprobeerden. Deze twee strategieën – collage en montage - hebben de kunst, en bij uitbreiding onze hele maatschappij, gemaakt tot wat ze op deze dag is geworden: een aberratie van zakendoen waardoor alle aspecten van het hedendaagse oorlogszuchtig van karakter zijn geworden. Dit zakendoen gebruikt lustmechanismen om verborgen boodschappen over te brengen en perverteerde zichzelf uiteindelijk in de vorm van de Tweede Wereldoorlog. De fysieke impact van de eerste atoombom heeft het mens-zijn in twee gespleten, waardoor de mensheid sedertdien dus op verschillende sporen tegelijk evolueert.

2.

Collage, montage, manipulatie, indoctrinatie, informatie.

Deze vijf woorden vatten voor mij de 20ste eeuw samen. Deze werkingen hebben mij, geboren in 1951, bepaald. Hersenspoelingen, subliminale boodschappen en infiltratie, daar strijdt men tegen. Verwarring, kwaadaardige willekeur en tegenstrijdigheden, daar lijdt men onder. Hedendaagse nieuwe technologieën zijn mechanismen die ons doen omgaan met een versnippering aan realiteiten. Realiteiten kunnen gesynthetiseerd worden of verdwijnen, kunnen ook plaats maken voor diepe en éénmakende kennis. Het fysieke, uw lichaam, het genot, de pijn, is persoonlijk, al het mentale is collectief. Het persoonlijke is dat wat we realiteit noemen. Het mentale dat transformeert in realiteit is magisch. Nieuwe, nooit eerder gedachte “dingen” in de wereld zetten, dat is wat kunstenaars en wetenschappers doen. Artefacten zijn maatschappelijk gestructureerde zelfregulaties die zich als schoonheid en waarheid presenteren. In een museum kan men artefacten gaan bekijken die stil staan van het moment dat ze gemaakt zijn. Het ondergaan van artefacten scheidt een band tussen hen die schoonheid of een andere overkoepelende beschouwing als structuur herkennen en nodig hebben om met zichzelf in het reine te blijven. Zij zijn dat wat overblijft van de hedendaagse sjamanistische reis die kunstenaars en uitvinders afleggen. Als bewaarders van geschiedenis, als tijd-stoppers, werken creatieve individuen in een domein waar de schaduw van het onderbewuste, de schaduw dus van alle informatie die we bevatten, zichzelf spiegelt als bewustzijn. Filosofen die “goede futuristen” zijn, voorspellen op welke manier wetenschap onze filosofische problemen zal oplossen.

3.

In verband met het “Het Grondprobleem” dat de wieg is van elke creatieve daad, zegt Sergei Eisenstein: we spreken over “grond” als over een onbeweegbare, vaste basis, wat men het “universele” kan noemen of een “invariant”, een primordiaal element, zeker en vast pre-logisch (voor dat de taal ontstond), iets wat men normaal alleen in verband brengt met wilde volkeren. In het binnenste van de menselijke psyché leeft een “fond” van pulsies zonder dewelke geen enkele emotie en dus geen enkel idee kan ontstaan. Die psyché is de enige authentieke bron van creatieve arbeid. Men kan zeggen dat het transhumane een alliantie maakt tussen het intellectuele en wetenschappelijke denken van de beschavingen enerzijds en het gevoelsmatig en mystisch denken van de volkeren die wij “wild” noemen anderzijds. In deze polariteit wordt de relatie inhoud - vorm doorsneden.

Animatiefilms, zoals muziek en teksten, geconstrueerd dan: systemen van muziek en film geïntegreerd in plastisch werk, vb Porete.

Besluit:

Met de groei van het aantal mensen groeit de complexiteit van de samenleving, wat van binnenuit technologieën voortbrengt. Fysieke werktuigen, zoals computers en gsm's, doen de openbare ruimte naar het niveau van het onstoffelijke evolueren. Om zo onontgonnen plaatsen te creëren waar kennis, macht en ontspanning in nieuwe verhoudingen uitgeprobeerd worden. Dit kan leiden tot nieuwe architecturen van nadenken waardoor de ziel zich kan richten naar object-georiënteerde circulaire interpretaties van de werkelijkheid.